

Список використаних джерел

1. Завіна В.І. Формування мотиваційного компоненту пізнавальної компетентності майбутніх педагогів / В.І. Завіна // Наукові Записки. Серія: Педагогічні науки. - 2008. - Випуск 29 (15). - С. 68-75.
2. Кулик Є. Дидактична характеристика процесу самоосвіти / Є. Кулик // Вища освіта України. - 2006. - № 1. - С. 102-107.
3. Маркова А.К. Формирование мотивации учения / А.К. Маркова. - М.: Просвещение, 1990. - 192с.
4. Поляков А.О. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів / А.О. Поляков // Освітнянські обрії: реалії та перспективи : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. - К., 2007. - № 1. - С. 146-149.
5. Поляков А.О. Розвиток мотивації студентів до навчальної діяльності / А.О. Поляков // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : збірник наук. пр. / Запоріж. гуманіт. ун-т «ЗІДМУ». - К. : Запоріжжя, 2007. - Вип. 42. - С. 321-324.

References

1. Zavina, V.I., 2008. Formuvannya motyvatsiynoho komponentu piznaval'noi kompetentnosti maybutnikh pedahohiv [Formation of motivational component of cognitive competence of future teachers]. *Proceedings. Series: Pedagogical Sciences*, 29 (15), pp. 68-75.
2. Kulyk, Ye., 2006. Dydaktychna kharakterystyka protsesu samoosvity [Didactic description of the process of self-education]. *Higher education in Ukraine*, 1, pp. 102-107.
3. Markova A.K. 1990. *Formyrovanye motyvatsyy uchennya [Formation of learning motivation]*. Moscow: Enlightenment.
4. Polyakov, A.O., 2007. Motyvatsiya navchal'no-piznaval'noi diyal'nosti studentiv [Motivation of students' educational and cognitive activity]. *Educational horizons: realities and perspectives*, 1, pp. 146-149.
5. Polyakov, A.O., 2007. Rozvytok motyvatsiyi studentiv do navchal'noi diyal'nosti [Development of students' motivation for learning activities]. *Pedagogy and psychology of creative personality formation: problems and searches*, 42, pp. 321-324.

Статья посвящена проблеме формирования мотивационного компонента самообразовательной деятельности будущих воспитателей детей дошкольного возраста. Уточнено суть понятия «мотив». Авторами установлено, что профессиональный рост будущего специалиста характеризуется возможностью интенсивного развития его личности; стремлением решать свои жизненно важные проблемы и достигать конкретных целей как учебной, так и профессиональной деятельности. Раскрыто мотивационный компонент самообразовательной деятельности будущих воспитателей и виды мотивации их самообразовательной работы.

Ключевые слова: воспитатели, мотивационный компонент, самообразовательная деятельность, профессиональный рост.

Motivation as the driving force of human activity occupies a significant place in the personality structure, which has been proved by native and foreign scientists (L. Bozhovich, N. Kuzmina, O. Leontiev, A. Maslow, B. Skinner, etc.). The aim of the article is to reveal the specifics of forming a motivational component to the self-educational activity of future educators. The main types of motivation of students' self-education work are: 1. External motivation - the dependence of a professional career on the results of university studies. 2. Internal motivation - the student's inclination, his/her ability to study at university. It can be managed during the pre-university training period by using tests when choosing a specialty, a valid recommendation in determining the direction of education. 3. Procedural (educational) motivation - manifestation in the student's understanding of the usefulness of the work being done. Requires psychological adjustment of the student to the importance of the work performed both in terms of professional training and in terms of broadening their outlook and erudition of specialist. It is necessary convincingly to show (prove) that the results of independent work will help him/her to understand better the lecture material and laboratory works. Conclusions and prospects for further research. Therefore, the motivational sphere of self-education of future educators is primarily determined by their attitude to the chosen profession. Achievements of meaningful self-educational activity of future educators of PEI depend to a certain extent on the use of certain methods of education in universities, through which gradually increases the motivation of educational and cognitive activity from unstable to profoundly aware, there is a search for non-standard ways of solving problems and ways of solving problems. creative and self-educational activities.

Key words: educators, motivational component, self-educational activities, professional growth.

УДК 81: 378.011.3-075.8:80

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-112-114

Моргун Алла Владимировна,
кандидат филологических наук, доцент,

Теличко Наталия Викторовна,
доктор педагогических наук, доцент,
Мукачевский государственный университет, г. Мукачево

СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ЯЗЫКОЗНАНИЯ В АСПЕКТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

В статье рассматриваются проблемы социолингвистики как комплексной научной дисциплины, изучающей аспекты взаимодействия языка и общества, которые являются релевантными как лингвистично, так и социологично. С целью расширения и углубления лингвистического мировоззрения студентов-филологов, формирования теоретических знаний в области языкознания обосновывается необходимость учета при изучении языка «внешних» факторов различного содержания.

Ключевые слова: социолингвистика, языкознание, лингвистическое мировоззрение, антропоцентрическая парадигма.

Постановка проблемы. Современной тенденцией исследования проблем как естественных, так и гуманитарных наук является относительность границ между ними. В результате стремительного проникновения значительно лучше осознаются пограничные области знания. Все большего значения в наши дни приобретает проблема взаимодействия между языком и обществом. Язык рассматривается и как результат, и как часть общественного развития, которая отображает этот язык, стимулируя в нем

изменения. Новые потребности общения требуют новых форм языкового оформления, а те, которые утратили адекватность, переходят в пассив или вообще исчезают.

Необходимо учитывать, что отношение говорящих к определенному диахроническому этапу в истории языка как к языку "современному" или, напротив, как к языку "вчерашнем дня" проявляется в хронологических границах читаемой в современном национальном коллективе отечественной литературы. Эти границы

в основному совпадають з творчеством класиків національної літератури, в художественній практиці яких формувалася національний літературний мовний код [7, с.40].

Піднімаючи питання про професійну підготовку філологів в університеті слід відзначити, що навчальні плани підготовки спеціалістів даної сфери включають певний цикл общелінгвістических дисциплін, таких як «Введення в лінгвістическе знання», «Загальне лінгвістическе знання з основами теорії мовної комунікації», «Історія лінгвістических вчень» і др., які сприяють розширенню і углубленню їх лінгвістического світогляду, формуванню теоретических знань в області лінгвістического знання.

Однак, враховуючи, що лінгвістический аналіз з точки зору використання і застосування мови безпосередньо пов'язаний з соціальною характеристикою і мовною ситуацією комуніканта, при навчанні мові необхідно враховувати і «зовнішні» фактори різного змісту. Основною дисципліною, що займається «зовнішніми» факторами мови, такими як суспільна сутність, розвиток і функції мови, є соціолінгвістика або соціальна лінгвістика, як одне з напрямків лінгвістического знання і найбільш власний об'єкт і методи дослідження. Таким чином, соціолінгвістику слід розглядати як комплексну наукову дисципліну, яка зобов'язана враховувати як мовні, так і соціальні аспекти дійсності.

Актуальність проблеми визначається потребами орієнтації студента на всі різноманітні проблеми сучасної лінгвістики, можливість застосування соціолінгвістических методів при написанні курсових і дипломних робіт по лінгвістическій проблематиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основоположниками соціальної лінгвістики як науки є представники Женевської школи і Паризького структуралізму (А. Сеше, Ш. Баллі, А. Мартіне, С. Кацевський, Р. Едаль і др.), діалектографисти (Г. Розенкронц, Т. Фрінгс, Р. Горсе і др.) і представники соціального напрямку (Е. Поліванов, Р. Шор, В. Жирмунський і др.). Термін соціолінгвістика з'явився не так давно. Першим використав цей термін Т. Ходсон (1871–1953) в статті «Соціолінгвістика в Індії», опублікованій в 1939 році. Відомий американський лінгвіст Ю. Найда використав цей термін в 1949 році. Однак перше використання цього терміна в 1952 році прийнято приписувати американському соціологу Г. Каррі.

Об'єктом соціолінгвістики, на думку дослідників, є конкретні особи, порушуючі мовні норми, які склалися в суспільстві і мовній середі або особи, які змішують різні мовні стилі і елементи різних мов. Внутрішній будова мови для соціолінгвістики приймається як загальна інформація, так як основним об'єктом вивчення виступає функціональний аспект мови в цілому. В світі існують общини, користуючись двома або кількома мовами одночасно. В цьому випадку соціолінгвістика вивчає софункціонування і взаємозв'язки кількох мов.

Предмет соціальної лінгвістики трактується частіше за все як єдність трьох складових, во-перше, це всі види взаємозв'язків між мовою і суспільством (мова і культура, мова і історія, мова і етнос, і церква, і школа, і політика, і масова комунікація і т.д.); во-друге, – ситуація вибору мовними носіями того або іншого варіанта мови (або елемента, одиниці мови); в-третьє, – вивчення особливостей мови різних соціальних і вікових груп комунікантів.

Ціль статті: сформувати у студентів-філологів уявлення про одне з напрямків сучасної лінгвістики – соціолінгвістику, що стоїть на стику кількох наук: власної лінгвістики, соціології, соціальної психології, етнографії і др.

Результати дослідження. Необхідно підкреслити, що ключовою ідеєю сучасної лінгвістики є антропоцентричність мови. В наше час метою лінгвістического

аналізу не може вважатися лише виявлення різних характеристик мовної системи. Нині вже представляється неможливим вивчення мови без розуміння її існування – людини.

Одним з перших в системному описанні мови як якості необхідних компонентів «автор – адресат» ввів французький лінгвіст Е. Бенвенист. Одну з частин своєї «Загальної лінгвістики» він назвав «Людина в мові». Оскільки мова – складніше явище, Е. Бенвенист писав: «Властивості мови настільки своєрідні, що можна, по суті, говорити про наявність у мови не однієї, а кількох структур, кожна з яких могла б послужити основою для виникнення цілісної лінгвістики» [1, с.45].

Русько-польський лінгвіст І. Бодуэн де Куртене в своє час говорив про те, що мова існує лише в людському суспільстві і тому крім психічної складової необхідно в мові виділяти і соціальну частину. Основа лінгвістического знання повинна бути не тільки індивідуальною психологією, а і соціологією [2, с. 384].

Ю. Степанов ще в 70-і роки минулого століття заявив про антропоцентризм як про головний принцип сучасної лінгвістики: «...Мова створена за зразком людини, і цей масштаб закріплений в самій організації мови; в відповідності з ним мова і повинна вивчатися. Тому в своєму головному стовпі лінгвістика завжди буде наукою про мову в людині і про людину в мові, наукою гуманітарною, словом такою, якою ми її знаходимо в книзі Бенвениста...» [1, с.15]. Як же сформувалася ця парадигма? Антропоцентричеські орієнтовані лінгвістическі зародилися не в пустоті. Ще Гумбольдт дав визначення мови як «світу, що лежить між світом зовнішніх явищ і внутрішнім світом людини» [4, с.304].

Тенденцію до антропоцентризму в 80-і роки висловив і В. Звєгінцев: «Вимога гуманізації не обмежується рамками соціолінгвістики...Це вимога до дійсності також відноситься до загальної тенденції, яка стає все більш відчутною в сучасній лінгвістиці в цілому» [5, с.254].

Перемого антропоцентризму можна вважати 90-і роки, коли антропоцентризм був визнаний головним принципом лінгвістики. Як особливий принцип дослідження він заключається в тому, що «наукові об'єкти вивчаються заздалегідь за їх ролі для людини, за їх призначенням в її життєдіяльності, за їх функціями для розвитку людської особистості і її удосконалення. Він виявляється в тому, що людина стає точкою відліку в аналізі тих або інших явищ, що він залучений в цей аналіз, визначаючи його перспективи і кінцеві цілі» [6, с.212].

В наше час лінгвісти, що займаються соціолінгвістическими дослідженнями, розглядають проблеми білінгвізму, діглосії, мовної ситуації, мовної політики, лінгвістическої інтерференції, мовного зсуву, лінгва-франка і др. Крім проведення досліджень, сучасні соціолінгвісти розробляють теоретическу базу, уточнюють і уніфікують понятійний апарат і методологію, необхідні для розв'язання практических завдань.

Однак в вищих навчальних закладах соціальна лінгвістика розглядається як одне з напрямків або аспектів общелінгвістических дисциплін. Не в повній мірі розкриваються проблеми даної сфери наукового знання, не так швидко оформляється понятійно-термінологічеський апарат соціолінгвістики.

Кожна наука має свою систему понять, об'єктивно розглядає реальність, яка визначає предмет даної науки. Наприклад, лінгвістическе знання вивчає звукову систему, словниковий склад і граматическу структуру мови. Дані рівні мови вивчає фонетика, лексикологія і грамати́ка, які мають свої різні поняття і терміни. Суть соціальної лінгвістики заключається в тому, що об'єктом соціолінгвістических досліджень є вплив

социальной среды на формирование языка и речи человека. Если традиционная лингвистика рассматривает языковые единицы (звук, слово, морфема, аффикс, словосочетание, предложение) их значение, изменение и развитие по отношению к коммуникативным видам речи (говорение, письмо), то социолингвистика рассматривает данные языковые единицы по отношению к возрасту, полу, социальному положению и среде, уровню образования, культурному устою коммуникантов, а также изучает разновидности употребления языковых единиц.

Современная молодежь находит возможность создавать и актуализировать в своем словарном запасе лексические единицы, связанные со сферой высоких технологий, мировой культурой,

экономикой и финансами, а различные СМИ используют «сленгизмы» в речи и все чаще уклоняются от общепризнанного литературного языкового стандарта страны.

Выводы и перспективы дальнейших исследований.

Таким образом, можно сделать вывод, что социолингвистика – это, в первую очередь, единый свод о том, как люди используют язык, чтобы создать, выразить и удостоверить свои потребности. Вместе с тем, изучение социальных факторов, влияющих на язык, которыми занимается социолингвистика, помогает глубже и детальнее проникнуть в природу языка, выявить условия его функционирования в социуме, так как между общественными функциями языка и языковой системой существуют глубокие связи.

Список использованных источников

1. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Под ред. Ю.С. Степанова. М.: Прогресс, 1974. – 448 с.
2. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию / И.А. Бодуэн де Куртенэ. - М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. Т. 1. – 384 с.
3. Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по общему языкознанию / И.А. Бодуэн де Куртенэ. - М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963, Т. 2. — 391 с
4. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт. - М.: Прогресс, 1984. - 400 с.
5. Звегинцев, В.А. Социальное и лингвистическое в социолингвистике / В.А. Звегинцев. – Известия АН СССР. Серия литературы и языка. Т. 41. Вып. 3. – М., 1982. - С.250-258.
6. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века / Е.С. Кубрякова // Язык и наука конца XX века: сборник статей / РАН, Институт языкознания РАН. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 1995. – 432 (420) с.
7. Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитар. вузов и учащихся лицеев. — 2-е изд., испр. — М.: Аспект Пресс, 2000. — 207 с.

References

1. Benvenist E. 1974. General Linguistics / Edited by Yu.S. Stepanov. M.: Progress, p.448.
2. Baudouin de Courtenay I.A. 1963. Selected Works on General Linguistics / I.A. Baudouin de Courtenay. - M.: Publishing House of the Academy of Sciences of the USSR., T. 1. - p.384.
3. Baudouin de Courtenay I.A. 1963. Selected Works on General Linguistics / I.A. Baudouin de Courtenay. - M.: Publishing House of the Academy of Sciences of the USSR, T. 2. - p. 391.
4. Humboldt V. 1984. Selected works on linguistics / V. Humboldt. - M.: Progress, - p. 400.
5. Zvegintsev, V.A. 1982. Social and Linguistic in Sociolinguistics / V.A. Zvegintsev. - Proceedings of the USSR Academy of Sciences. A series of literature and language. T. 41. Issue. 3. - M., - pp.250-258.
6. Kubryakova E.S. 1995. The evolution of linguistic ideas in the second half of the twentieth century / E.S. Kubryakova // Language and science of the late XX century: collection of articles / RAS, Institute of Linguistics, RAS. - M.: Russian State University for the Humanities, - p. 432.
7. Mechkovskaya N.B. 2000. Social Linguistics: Student Manual is humane. universities and students of lyciums. - 2nd ed., Rev. - M.: Aspect Press, - p. 207.

У статті розглядаються проблеми соціолінгвістики як комплексної наукової дисципліни, яка вивчає аспекти взаємодії мови та суспільства, які є релевантними як лінгвістично, так і соціологічно. З метою розширення та поглиблення лінгвістичного світогляду студентів-філологів, формування теоретичних знань в галузі мовознавства обґрунтовується необхідність врахування при вивченні мови «зовнішніх» факторів різного змісту.

Ключові слова: соціолінгвістика, мовознавство, лінгвістичний світогляд, антропоцентрична парадигма.

The article is devoted to the problems of sociolinguistics as a complex scientific discipline that studies aspects of the interaction of language and society that are relevant both linguistically and sociologically. We proceed from the assumption that the current tendency to study the problems of both the natural and human sciences is the relativity of the boundaries between them. The borderline areas of knowledge are much better understood, as a result of rapid penetration. Nowadays, the problem of the language and society interaction is becoming increasingly important. A language is considered both as a result and as part of social development, reflecting this language, stimulating the changes in it. New communication needs require new forms of language design, and those that have lost their adequacy pass into passive or even disappear. From the viewpoint of language application and usage, it is necessary to take into account "external" factors of various contents when teaching a language, because the linguistic analysis is directly related to the social characteristics and speech situation of the communicant. The main discipline dealing with the "external" factors of the language, such as the social essence, language functions and development, is sociolinguistics or social linguistics, as one of the areas of linguistics and having its own object and research methods. The urgency of the problem is determined by the necessity of the orientation of the student in the diversity of the modern linguistics problems, the possibility of sociolinguistic methods application while writing year papers and diploma thesis on linguistic issues. The aim of the article is to form students-philologists' notion about one of the modern linguistics directions - sociolinguistics, standing at the boundaries of several sciences: linguistics, sociology, social psychology, ethnology etc. First of all, sociolinguistics is a single set of ideas how people use the language to create, express and ascertain their needs. At the same time, the study of social factors affecting the language that sociolinguistics deals with helps to penetrate deeper and more detailed into the nature of the language, to identify the conditions for its functioning in the society, since there are deep connections between the social functions of the language and the language system itself.

Key words: sociolinguistics, linguistics, linguistic worldview, anthropocentric paradigm.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>